

Katsaus valtionosuusudistukseen

15.12.2025

Kaupunginjohtaja
Kai Mykkänen

Tausta: Hallitusohjelma

Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen **sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.**

Kuntien saamien valtionosuuksien yleiskatteellisuus säilytetään ja kuntien tehtävien rahoitusta vahvistettaessa painotetaan yleiskatteellisia valtionosuuksia valtionavustusten sijaan. **Järjestelmän tulee olla laskennallinen, selkeä ja vahvistaa kunnallista itsehallintoa omavastuisuuden lisäämisellä.** Uudistus toteutetaan **kustannusneutraalisti** siten, että se ei lisää julkisia menoja, vaan **vahvistaa kasvua ja julkista taloutta pitkällä aikavälillä.**

Osana uudistusta arvioidaan verotulojen tasauksen piirissä olevien verojen tarkoituksenmukaisuutta ja tasauksen tasoa. Samalla tarkastellaan tasauksen piirissä olevien verojen määrää ja tasauksen suuruutta. **Peruseriaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön,** kuitenkin kaikkien kuntien elinvoima ja kuntien välinen rahoituksen tasapainoisuus huomioiden.

Espoolta merkittävin tulonsiirto muualle Suomeen sote-uudistuksen yhteydessä

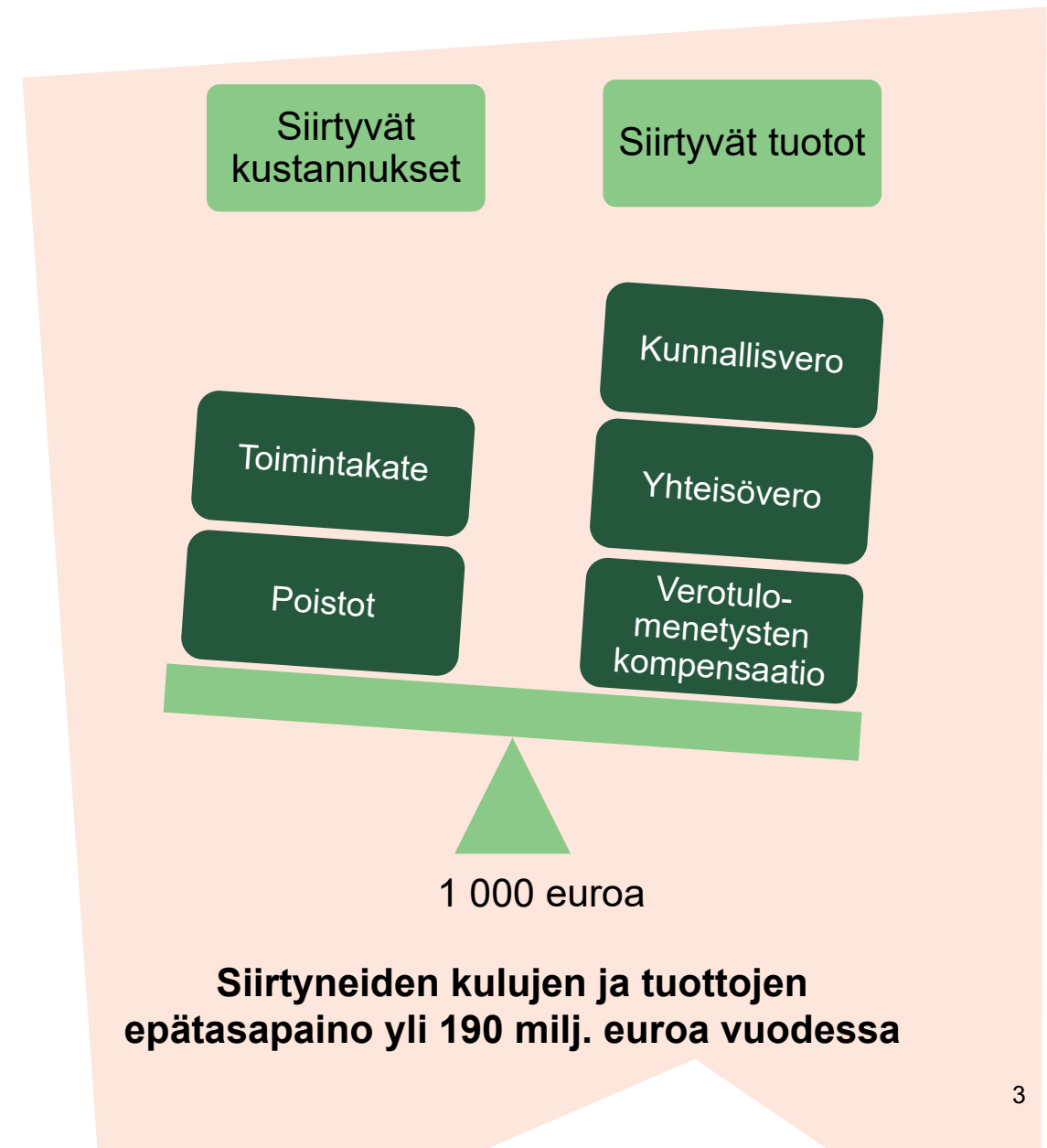
Espoolta siirtyi hyvinvointipalvelujen järjestämiskustannuksia 890 milj. euroa. **Samalla verorahoitusta leikattiin yli 190 milj. euroa enemmän kuin mitä kustannuksia kaupungilta poistui.**

Muutosrajoittimella loivennetaan Espoon menetystä, mutta vain osittain eli 60 %.

Mitä suurempi muutosrajoitin, sitä suurempi on kaupungin lopullinen tulojen menetys.

Espoon osalta pelkästään HVA-uudistukseen liittyvä verorahoituksen menetys on n. 80 milj. euroa vuodessa.

Tuleva valtionosuusuudistus merkittävä riski kaupungille. Pysyväksi sovittuja sote-eriä esitetty muutettavaksi uudistuksessa– toteutuessaan heikentää merkittävästi Espoon saamaa rahoitusta.



Sote-erillä kompensoidaan Espoolta liikaa leikattua verotuloa – Espoolle vaikutus 131 milj. euroa vuonna 2025

Sote-erät ovat kuntakohtaisesti vaihtelevia eriä, jotka tasaavat sote-uudistuksen vaikutusta.

Sote-uudistuksen taloudellisten vaikutusten epätasaisesta kohdistumisesta johtuen Espoon sote-erät ovat maan suurimmat.

Espoolle sote-erät ovat kompensatiota liikaa leikatusta verorahoituksesta.

Sote-erät koostuvat

- **muutosrajoitimesta**
- **järjestelmämuutoksen tasauksesta**
- vuodesta 2024 alkaen jälkitarkastuksesta johtuvasta pysyvästä lisäsiirtotarpeesta.

Sote-erä 2025	Espoon osuus 2025 (€)
Muutosrajoitin	116 403 180
Järjestelmämuutoksen tasaus	40 012 414
Jälkikäteistarkistuksesta johtuva pysyvä lisäsiirtotarve (501 Me)	-27 648 976
Jälkikäteistarkistuksesta johtuva lisäsiirtotarve vuodelta 2023 (1/3)	-9 414 440
2024 tehdyn määräaikaisen lisäyksen (192 Me) takaisinperintä (1/3)	-3 604 996
VOS-lisäys 277 Me	15 607 359
Sote-erien VOS-vaikutus yht.	131 354 542

Espoo on tarjonnut ehdotuksia VOS-uudistuksen ja kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi

Ehdotetaan seuraavia vaihtoehtoja, joista haettavissa kokonaisratkaisu:

1. VOS-järjestelmä:

- Rajataan VOS-uudistuksen kuntakohtainen negatiivinen enimmäismuutos 50 euroon/asukas
- Lisäksi: Kasvatetaan vieraskielisyyden kriteerin perushinnan tasoa 10 % vuoden 2025 tasosta. Kasvatetaan asukasmäärän kasvun lisäosan painoarvoa selvityshenkilöiden esittämästä tasosta

2. Radikaalimpi optio: Verojärjestelmän muutos:

- Kasvatetaan kuntien osuutta omasta veropohjasta tekemällä mekaaninen kunnallisveron muutos.
 - Nostetaan kuntakohtaista kunnallisveron määrää esim. 1 tai 1,5 prosenttiyksikön verran kaikissa kunnissa. Samalla tehdään vastaava valtion tuloveroasteikkoja keventävä muutos. Ratkaisu on fiskaalineutraali sekä valtiontalouden että veronmaksajien kannalta.

Valtionosuusuudistuksen keskeytyminen

- VM julkaisi laajasti materiaalia VOS-uudistuksesta 5.12.
- VM tarkoitus on tällä tavoin pyrkiä osoittamaan muutoksen vaikutukset eri kaupunkeihin erilaisten mallien osalta
- Samalla pyritään hakemaan myötätuntoa sille, että uudistus saataisiin uuteen vauhtiin viimeistään seuraavalla hallituskaudella

Prosessin aikajana

- VATT:n selvitys valtionosuuksien painoarvoista ja kustannuksista syyskuu 2024
- Selvityshenkilöiden esitys 16.12.2024 (viimeinen julkinen materiaali)
 - Tässäkään ei kuitenkaan näkynyt suoraan kaupunkikohtaisia vaikutuksia
- Kehysriihessä leikattiin kuntien VOS-osuuksia 75M€, missä Espoolta leikattiin n. 9M€ ja Tampereelta 400 000€. Poikkeuksellisesti prosentuaalinen leikkaus eikä asukasperustainen.
- Espoo tilasi toukokuussa 2025 FCG:ltä arvion selvityshenkilöiden esitykseen pohjautuen uudistuksen vaikutuksista, jossa lopputuloksena Espoolta leikattava VOS olisi ollut n. 60M€
- Hallituspuolueiden puheenjohtajistoon tuotu materiaali 12.6.
 - Tätä ei ole julkaistu kuntien käyttöön. Esityksessä Espoolta leikattava VOS -63M€
 - Tämän kokouksen pohjalta päätetty, että tuotaisiin lausuttavaksi kunnille kolme x 2 vaihtoehtoa -180€/ -110€/ -50€, missä samat suuruudet ilman verotulojen tasausta ja verotulojen tasauksen kanssa
- VM pitivät maakuntakierroksen loka-marraskuussa, jonka jälkeen:
 - Päätettiin, että kuusi vaihtoehtoa olisi liikaa lausuntokierrokselle
 - Ministeri Ikonen on tuonut käsittelyyn kompromissiehdotuksen, jossa muutos olisi 90€/as
 - Myöskään tätä materiaalia ei ole julkaistu käyttöön aikaisemmin

Kehysriihen päätös kuntien valtionosuuksien leikkaamisesta kohtelee kaupunkeja eriarvoisesti

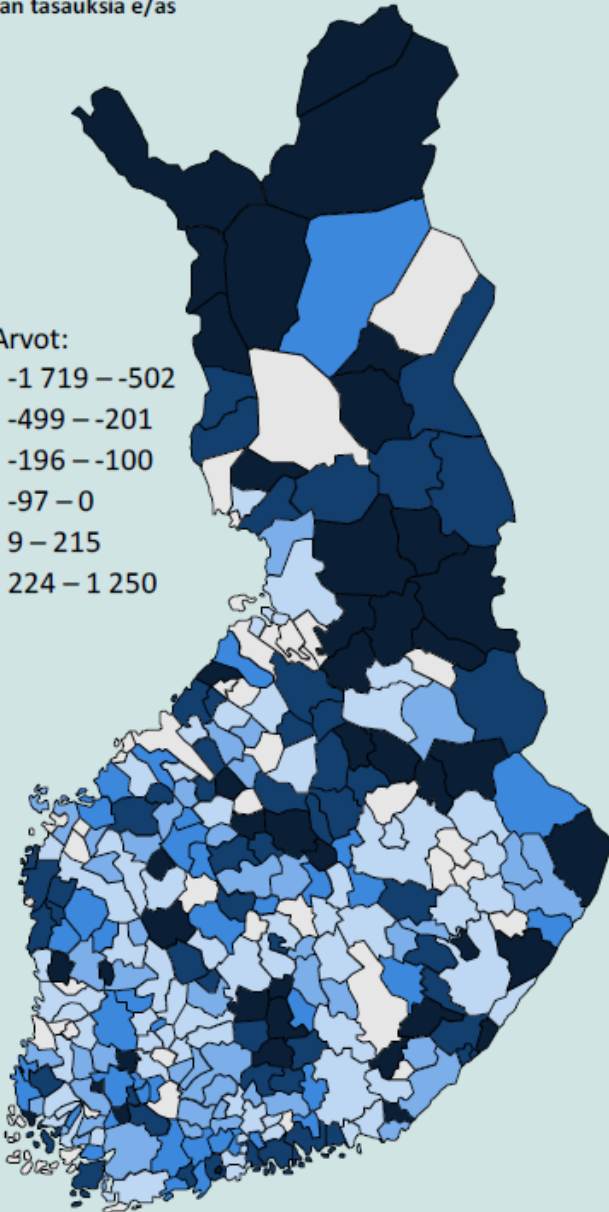
Kunta	Peruspalvelujen vos + verotulo- menetysten korvaus yht. 2026	Päätetty vos- leikkaus -2%	Asukasluku (31.12.2024)	Laskennallinen leikkaus euroa/asukas- perusteella	Erotus
Koko maa	4 034 567 807	-75 303 331	5 605 317	-13,4	--
Helsinki	408 685 523	-7 259 120	684 018	-9 189 281	1 930 161
Espoo	456 245 108	-9 378 134	320 931	-4 311 473	-5 066 661
Vantaa	222 230 057	-4 374 461	251 269	-3 375 615	-998 846
Tampere	46 314 287	-413 606	260 180	-3 495 328	3 081 722
Oulu	141 632 145	-2 649 014	216 152	-2 903 844	254 830
Turku	68 394 832	-919 334	206 073	-2 768 440	1 849 106

- Päätetty 2 %:n vähennys lasketaan vos-maksatuksen loppusummasta.
- **Espoon vähennys on euromääräisesti koko maan suurin.**
- **Euroa/asukas-perusteisesti toteutettuna Espoon vähennys puolittuisi (erotus -5 milj. euroa)**
- Suurista kaupungeista Tampereen vähennys on nyt pienin, ja e/as-perusteisesti laskettuna vähennys kasvaisi eniten (+3 milj. euroa)

Yhteenvedo raportissa esitettyjen muutosten vaikutuksista

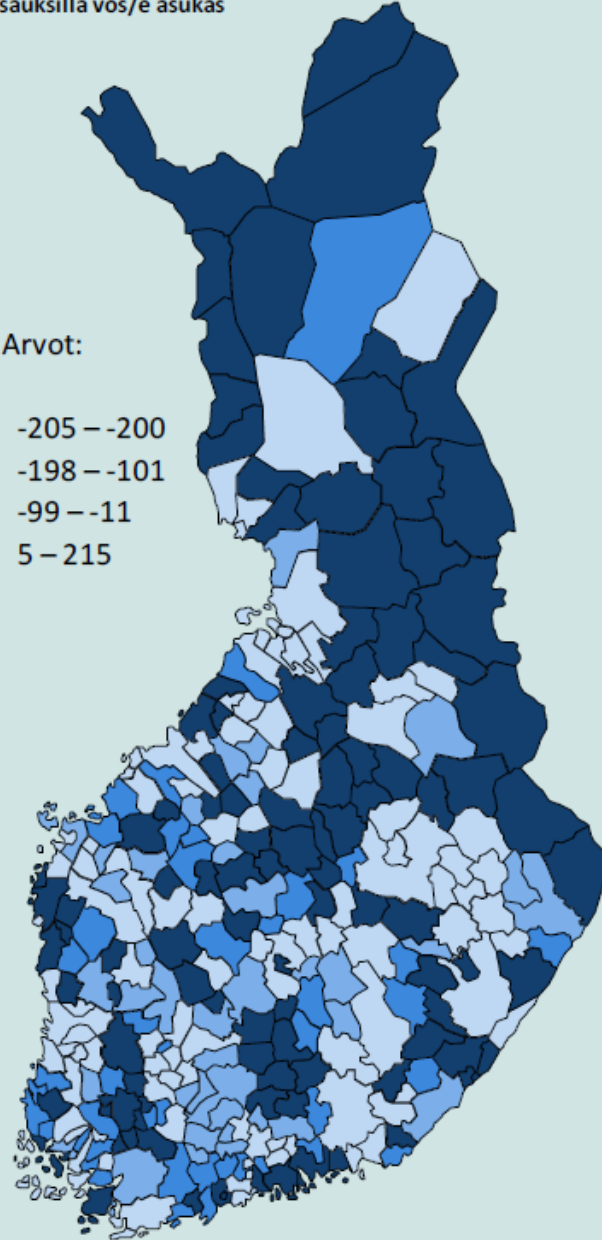
Muutos ilman tasauksia e/as

Lkm:	Arvot:
45	-1 719 – -502
53	-499 – -201
40	-196 – -100
46	-97 – 0
67	9 – 215
41	224 – 1 250



Muutos tasauksilla vos/e asukas

Lkm:	Arvot:
106	-205 – -200
45	-198 – -101
39	-99 – -11
102	5 – 215



Kesäkuussa 2025 ehdotettu malli
180€/as

Mallin lukuja ei julkaistu kunnille
nähtäväksi

	Väestö 2023	VOS nykytila, €	josta sote- erät, €	VOS nykytila, €/as	josta sote- erät, €/as	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €/as	Muutos, €	Muutos, €/as
Helsinki	684 018	310 213 357	43 805 943	454	64	253 466 624	371	-56 746 733	-83
Espoo	320 931	444 272 707	151 169 465	1 384	471	380 707 413	1 186	-63 565 294	-198
Tampere	260 180	39 577 011	-35 990 301	152	-138	75 853 445	292	36 276 435	139
Vantaa	251 269	218 501 097	-27 491 948	870	-109	259 212 870	1 032	40 711 772	162
Oulu	216 152	128 046 347	-15 656 468	592	-72	145 451 935	673	17 405 588	81
Turku	206 073	67 327 101	-21 970 919	327	-107	82 999 255	403	15 672 153	76
Jyväskylä	149 194	70 728 843	-17 570 180	474	-118	86 501 351	580	15 772 508	106
Kuopio	125 666	49 617 313	-13 871 788	395	-110	62 729 884	499	13 112 570	104
Lahti	121 337	82 013 497	19 610 784	676	162	58 054 090	478	-23 959 407	-197
Pori	83 305	26 668 468	-17 908 622	320	-215	40 163 296	482	13 494 828	162
Joensuu	78 741	42 822 132	682 723	544	9	35 810 391	455	-7 011 741	-89
Kouvola	78 386	10 974 120	-19 760 468	140	-252	23 680 296	302	12 706 176	162
Lappeenranta	73 327	30 678 847	-2 987 626	418	-41	28 143 653	384	-2 535 193	-35
Vaasa	70 361	22 273 203	-19 491 919	317	-277	33 660 808	478	11 387 605	162
Hämeenlinna	68 433	28 267 379	633 853	413	9	26 164 098	382	-2 103 280	-31
Seinäjoki	66 611	36 403 386	-10 877 665	547	-163	47 200 736	709	10 797 350	162
Rovaniemi	65 722	19 404 450	-27 607 900	295	-420	30 041 292	457	10 636 841	162
Mikkeli	51 890	12 017 754	-15 836 333	232	-305	20 429 143	394	8 411 389	162
Porvoo	51 737	50 851 626	18 147 866	983	351	40 610 502	785	-10 241 125	-198
Salo	50 870	33 516 573	-1 703 505	659	-33	31 940 797	628	-1 575 777	-31
Kotka	50 210	14 599 885	-10 473 202	291	-209	22 735 725	453	8 135 840	162
Kokkola	48 367	35 105 907	-13 011 761	726	-269	42 947 085	888	7 841 179	162

Ennen kuntakierrosta ollut 50€/as malli

Mallin lukuja ei julkaistu kunnille
nähtäväksi

	Väestö 2023	VOS nykytila, € <i>josta sote-erät, €</i>	VOS nykytila, €/as <i>josta sote- erät, €/as</i>	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €/as	Muutos, €	Muutos, €/as		
Helsinki	684 018	310 213 357	43 805 943	454	64	306 013 801	447	-4 199 556	-6
Espoo	320 931	444 272 707	151 169 465	1 384	471	425 755 898	1 327	-18 516 809	-58
Tampere	260 180	39 577 011	-35 990 301	152	-138	50 585 759	194	11 008 749	42
Vantaa	251 269	218 501 097	-27 491 948	870	-109	229 153 089	912	10 651 992	42
Oulu	216 152	128 046 347	-15 656 468	592	-72	137 182 146	635	9 135 799	42
Turku	206 073	67 327 101	-21 970 919	327	-107	76 068 183	369	8 741 081	42
Jyväskylä	149 194	70 728 843	-17 570 180	474	-118	77 029 586	516	6 300 743	42
Kuopio	125 666	49 617 313	-13 871 788	395	-110	54 944 652	437	5 327 339	42
Lahti	121 337	82 013 497	19 610 784	676	162	75 008 023	618	-7 005 473	-58
Pori	83 305	26 668 468	-17 908 622	320	-215	30 197 363	362	3 528 895	42
Joensuu	78 741	42 822 132	682 723	544	9	38 260 379	486	-4 561 753	-58
Kouvola	78 386	10 974 120	-19 760 468	140	-252	14 302 832	182	3 328 712	42
Lappeenranta	73 327	30 678 847	-2 987 626	418	-41	27 630 227	377	-3 048 619	-42
Vaasa	70 361	22 273 203	-19 491 919	317	-277	25 243 390	359	2 970 187	42
Hämeenlinna	68 433	28 267 379	633 853	413	9	25 684 940	375	-2 582 439	-38
Seinäjoki	66 611	36 403 386	-10 877 665	547	-163	39 231 937	589	2 828 551	42
Rovaniemi	65 722	19 404 450	-27 607 900	295	-420	22 178 846	337	2 774 396	42
Mikkeli	51 890	12 017 754	-15 836 333	232	-305	14 221 445	274	2 203 692	42
Porvoo	51 737	50 851 626	18 147 866	983	351	47 872 728	925	-2 978 899	-58
Salo	50 870	33 516 573	-1 703 505	659	-33	31 584 612	621	-1 931 962	-38
Kotka	50 210	14 599 885	-10 473 202	291	-209	16 729 009	333	2 129 124	42
Kokkola	48 367	35 105 907	-13 011 761	726	-269	37 160 851	768	2 054 944	42
Hyvinkää	47 031	17 746 075	-1 543 899	377	-33	19 488 527	414	1 742 452	37

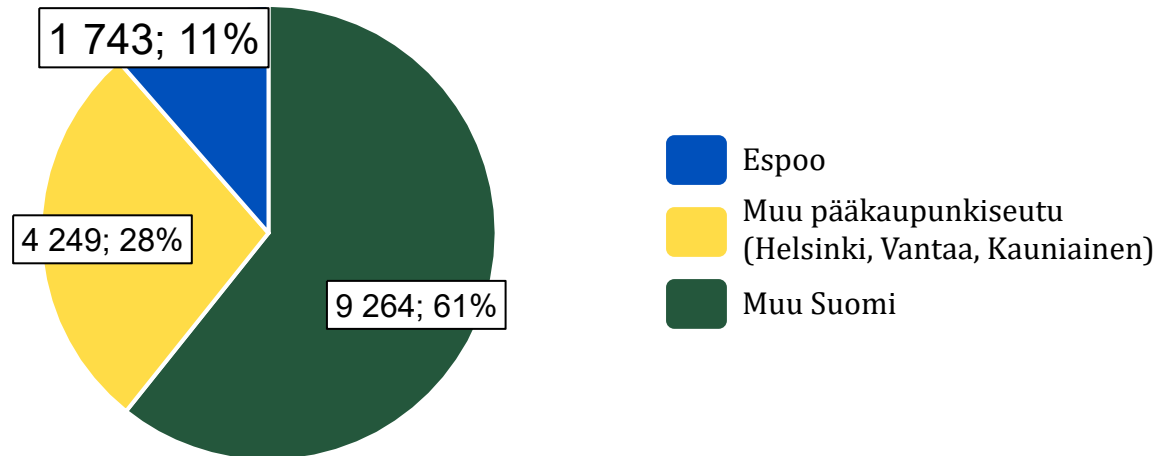
Joulukuun viimeinen VM/Ikonen kompromissiehdotus

Mallin lukuja ei julkaistu kunnille nähtäväksi

	Väestö 2023	VOS nykytila, €	josta sote- erät, €	VOS nykytila, €/as	josta sote- erät, €/as	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €	Uusi vos ja vaikutusten tasaus, €/as	Muutos, €	Muutos, €/as
Helsinki	684 018	301 087 364	43 805 943	440	64	291 242 643	426	-9 844 721	-14
Espoo	320 931	447 851 496	151 169 465	1 395	471	414 568 871	1 292	-33 282 625	-104
Tampere	260 180	36 535 386	-35 990 301	140	-138	56 385 434	217	19 850 047	76
Vantaa	251 269	220 647 146	-27 491 948	878	-109	239 817 342	954	19 170 196	76
Oulu	216 152	127 210 015	-15 656 468	589	-72	141 719 097	656	14 509 081	67
Turku	206 073	65 968 430	-21 970 919	320	-107	79 810 973	387	13 842 543	67
Jyväskylä	149 194	68 816 838	-17 570 180	461	-118	80 199 373	538	11 382 535	76
Kuopio	125 666	48 280 478	-13 871 788	384	-110	57 867 979	460	9 587 501	76
Lahti	121 337	79 931 826	19 610 784	659	162	67 348 393	555	-12 583 433	-104
Pori	83 305	25 542 025	-17 908 622	307	-215	31 897 656	383	6 355 631	76
Joensuu	78 741	41 401 583	682 723	526	9	33 489 143	425	-7 912 440	-100
Kouvola	78 386	10 227 232	-19 760 468	130	-252	16 207 576	207	5 980 344	76
Lappeenranta	73 327	30 377 523	-2 987 626	414	-41	26 894 488	367	-3 483 035	-48
Vaasa	70 361	21 756 896	-19 491 919	309	-277	27 124 984	386	5 368 088	76
Hämeenlinna	68 433	28 182 159	633 853	412	9	25 221 636	369	-2 960 523	-43
Seinäjoki	66 611	36 047 960	-10 877 665	541	-163	41 129 947	617	5 081 987	76
Rovaniemi	65 722	19 284 244	-27 607 900	293	-420	24 298 407	370	5 014 163	76
Mikkeli	51 890	11 921 464	-15 836 333	230	-305	15 880 335	306	3 958 871	76
Porvoo	51 737	51 284 050	18 147 866	991	351	45 918 587	888	-5 365 462	-104
Salo	50 870	33 421 002	-1 703 505	657	-33	31 263 941	615	-2 157 062	-42
Kotka	50 210	14 208 902	-10 473 202	283	-209	18 039 599	359	3 830 698	76
Kokkola	48 367	35 114 338	-13 011 761	726	-269	38 804 427	802	3 690 089	76

Merkittävä osuus valtion verokertymästä tulee Espoosta ja pääkaupunkiseudulta

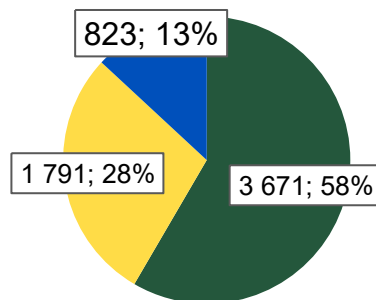
Tulo- ja yhteisöverot valtiolle yht. 2022, M€



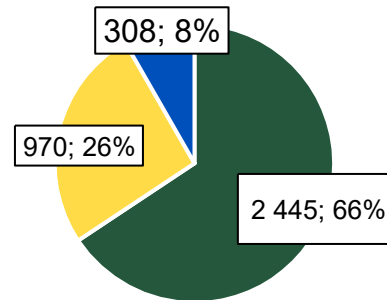
Verot Espoosta valtiolle vuonna 2022

1,7 mrd.
11,4 %

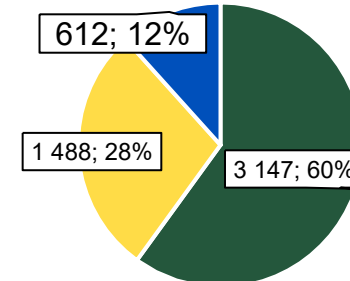
Tulovero ansiotuloista 2022, M€



Tulovero pääomatuloista 2022, M€



Yhteisövero 2022, M€



Yleisiä kysymyksiä ja vastauksia Espoon näkökulmasta

1. Miksi Espoo suhtautuu ymmärtävästi siihen, että VOS-uudistus ei toteudu tällä vaalikaudella?

Valtionosuuksien uudistaminen oikeudenmukaisesti on erittäin vaikeaa, jos samalla ei tarkastella verotuksen kokonaisuutta. Hallitusohjelman linjaus, ettei muutos saa nettona maksaa valtiolle mitään, tekee tasapainoisen ratkaisun käytännössä mahdottomaksi. Puolivillainen uudistus voisi johtaa entistä suurempiin epäkohtiin. Espoolle tärkeää on ollut hallitusohjelman kirjaus, että *”perusperiaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön”*

2. Eikö Espoo näe ongelmia nyky-valtionosuusjärjestelmässä?

Nykyjärjestelmä ei huomioi riittävän nopeasti muuttuvia olosuhteita. Esimerkiksi työllisyyspalveluiden valtionosuudet perustuvat vanhentuneisiin tietoihin työvoiman alueellisesta jakaumasta ja palvelutarpeista. Lisäksi sote-uudistuksen yhteydessä **Espoolta leikattiin noin 200 miljoonaa euroa enemmän** verotuloja kuin mitä sote-palvelujen järjestämiseen käytettiin rahoitusta. Tätä liiallista leikkausta korvataan vain osittain staattisilla sote-erillä, jotka eivät kasva väestön tai verotulojen mukana.

3. Miksi Espoo menettää rahaa nykyjärjestelmässä, vaikka on vakavarainen?

Järjestelmässä on verotulojen tasausmekanismi, jossa korkean verotulon kunnat, kuten Espoo, menettävät merkittävästi (vuonna 2024 Espoo maksoi tasausta **25 miljoonaa euroa** muille kunnille). Lisäksi sote-uudistuksen yhteydessä Espoolta siirrettiin valtiolle lähes **200 miljoonaa euroa** verotuloja, vaikka sote-palvelujen kustannukset olivat huomattavasti pienemmät. Tätä erotusta kompensoidaan vain osittain staattisilla sote-erillä: vuonna 2024 Espoo sai muutosrajoittimesta **116 miljoonaa euroa** ja siirtymätasauksesta **45 miljoonaa euroa**, eli yhteensä noin 60 % menetetyistä verotuloista. Koska nämä erät eivät kasva väestön tai verotulojen mukana, Espoo menettää sekä liikaa leikatun verotulon että sen kasvun.

Yleisiä kysymyksiä ja vastauksia Espoon näkökulmasta

4. Voiko valtionosuusjärjestelmästä tehdä Espoolle reilun ilman sote-eriä?

Kyllä, mutta se vaatisi verotulojen jakautumisen uudistamista kuntien ja valtion välillä. Ilman tätä kokonaisuutta on mahdotonta rakentaa oikeudenmukaista mallia, joka huomioi sekä kasvukaupungit että pienemmät kunnat. Tällä hetkellä Espoolaiset maksavat vuodessa **lähes 1 miljardia euroa enemmän veroja** kuin niitä verotuloina Espooseen kohdistuu. Lisäksi leikkauksia ei tule toteuttaa ilman kumulatiivista vaikutusarviota. Yksittäiset ja lyhytjänteiset muutokset heikentävät erityisesti kasvukaupunkien investointikykyä.

5. Miksi valtionosuusleikkaukset ovat erityisen ongelmallisia Espoolle?

Espoo on koko Suomen kasvun moottori. Pelkästään Espoosta kerätään vuosittain noin **1,7 miljardia euroa valtion verotuloja**, mikä on yli 11 % valtion kaikista tuloveroista ja yhteisöveron osuuksista (vuoden 2022 lukuja). Espoon investoinnit tukevat koko maan talouskasvua. Jos valtionosuusjärjestelmä ja leikkaukset heikentävät Espoon taloudellista liikkumavaraa, se hidastaa koko Suomen kasvua ja vaarantaa lasten ja nuorten palvelut, sillä väestönkasvu ja palvelutarpeet keskittyvät juuri Espooseen.